

Разовій раді для проведення захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент» (шифр ДФ 35.725.076) у Львівському державному університеті внутрішніх справ МВС України (79000, м. Львів, вул. Городоцька, 26)

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора економічних наук, професора Бочко Олени Юріївни
на дисертацію Щадила Максима Ігоровича
на тему «Безпековий механізм підвищення рівня
конкурентоспроможності підприємства» поданої на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент»**

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства вимагає розробки та впровадження безпекового механізму, який допоможе зберегти і посилити стійкість бізнесу в умовах несприятливих факторів або загроз. Основними елементами безпекового механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства є диверсифікація продукції та ринків, що забезпечується розширенням асортименту продукції і пошуком нових ринків; регулярне планування та аналіз діяльності підприємства; створення фінансового резерву або резервного капіталу; вдосконалення операцій; постійний моніторинг та адаптація; співпраця з іншими гравцями на ринку. Все це сприяє підприємству зменшити ризики втрат в разі зміни умов на ринку або зміни в попиті споживачів, вчасно оптимізувати витрати, вказуючи на найбільш пріоритетні; заздалегідь виявляти проблеми та обґрунтовувати можливості; підвищувати рівень прибутковості; розвиватися та виходити на нові ринки із сучасними продуктами і послугами. Це актуалізує досліджувану здобувачем тему та зумовлює потребу у подальшому дослідженні проблем, пов'язаних із удосконаленням безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Дисертація Щадила Максима Ігоровича є випереджаючим кроком в розробці, науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних положень, практичних рекомендацій щодо удосконалення безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Отже, досліджувана Щадилом М.І. тема, яка стосується удосконалення безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства є актуальною, а авторське наукове дослідження на тему «Безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» є своєчасним.

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформовані у дисертації, теоретично обґрунтовані, оскільки базуються на глибокому вивченні та узагальненні наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблем безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Список використаних джерел містить 192 найменування. Структура і кількість опрацьованих літературних джерел свідчить про глибину проведеного дослідження. Автор посилається на класичні та сучасні праці відомих фахівців, дискутує з ними і пропонує власне бачення щодо формування теоретичного підґрунтя підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження Щадила М.І. підтверджується вибором та кваліфікованим використанням широкого масиву статистичних даних та сучасних методів наукового дослідження, методик та підходів щодо побудови відповідних моделей і проведення необхідних розрахунків.

Рецензування дисертаційного дослідження, авторських публікацій Щадила М.І. показало, що положення, висновки та рекомендації дисертанта є

достовірними, обґрунтовані на належному методологічному рівні, характеризуються високим ступенем наукової новизни.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань у дисертаційній роботі використано такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: зокрема для розкриття сутнісних характеристик та еволюції базових понять дисертаційної роботи застосовано методи індукції та дедукції, порівняння і систематизації; для визначення характеру змін зовнішнього середовища, що впливають на діяльність промислових підприємств автором застосовано методи аналізу та синтезу; для характеристики поточного стану та виявлення тенденцій розвитку промислових підприємств використано непараметричні статистичні методи. Автором також застосовано методи анкетування та експертного аналізу, аналізу і теорії графів, моделювання та морфологічного аналізу, що дозволило більш широко дослідити безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Впродовж всієї роботи спостерігається використання графічного методу, який застосовано при наочному висвітленні теоретичного, методичного матеріалу та абстрактно-логічного методу – при формуванні теоретичних узагальнень і висновків дисертаційного дослідження.

Достовірність отриманих результатів дисертаційної роботи Щадилі М.І. підтверджено їх використанням у практичній діяльності підприємств, зокрема: ПАТ «Концерн-Електрон» (довідка про впровадження №4/4482022 року), ТзДВ Страхова компанія ГАРДІАН (акт про впровадження від 02.08.2023), ТзОВ Веста Енерджі (акт про впровадження № 24.07-1 від 24.07.2023) та в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ при викладанні навчальних дисциплін «Безпека організації», «Сучасні концепції управління та економічного розвитку», «Теорія і методологія безпеки соціально-економічних систем», «Управлінсько-безпекове консультування», «Безпековоорієнтоване управління інноваціями» (акт про впровадження № 45 від 26.10.2022).

Одержані результати наукової роботи характеризуються науковою новизною, придатні для подальшого удосконалення існуючих і розробки нових методологічних положень й прикладних аспектів обґрунтування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Означене свідчить про перспективи використання дисертації Щадило Максима Ігоровича в сфері менеджменту.

ДОСТОВІРНІСТЬ ТА НАУКОВА НОВИЗНА ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

На основі опрацювання істотних масивів теоретичного і практичного матеріалу, їх аналітичного осмислення і узагальнення автором сформовано новизну дисертаційного дослідження, яка полягає в у поглибленні та розвитку теоретико-методичних положень і розробленні науково-методичних рекомендацій щодо формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства (стор. 52-54; 69-71; 116-118 дисерт. роб.).

Автором удосконалено досліджено та розкрито сутність понять «механізм» (стор. 50-52 дисерт. роб.), «безпека» (стор. 41-42 дисерт. роб.), «безпека підприємства» (стор. 46-48 дисерт. роб.) і «безпекова діяльність» та сформовано авторський підхід до поняття «безпековий механізм» (стор. 52-53 дисерт. роб.), що стало базисом дослідження та надало можливість формувати умови для утворення стратегічних конкурентних переваг підприємства завдяки активності суб'єктів безпеки.

На особливу увагу заслуговує запропонований удосконалений науково-практичний підхід до оцінювання ресурсного забезпечення реалізації безпекового механізму, який ґрунтується на результатах комплексного інтегрального оцінювання трьох основних складових забезпечення (кадрове, організаційне та фінансове) у відповідності до визначених рівнів достатності (низький, середній, високий) (стор. 128-138 дисерт. роб.). Адже такий підхід уможливорює генерування конструктивних рішень відповідно до обраного вектору безпекового механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Особливу увагу автор акцентував на удосконаленні безпекового механізму протидії загрозам. Він базується на визначеній сукупності та

ієрархічній впорядкованості впливу ключових зовнішніх і внутрішніх загроз і формує інформаційне підґрунтя для вибору оптимального варіанту заходів (стор. 140-153 дисерт. роб.).

Набули подальшого розвитку теоретичний базис предметної площини дослідження безпекового механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства, що, на відміну від існуючих, базується на семантичному уточненні змістового навантаження таких базових понять як «конкуренція» (стор. 23-30 дисерт. роб.), «конкурентні переваги» (стор. 32-33 дисерт. роб.), «конкурентоспроможність» (стор. 35-37 дисерт. роб.), які в сукупності створюють комплексну характеристику діяльності підприємства, що забезпечує необхідну основу для провадження безпекової діяльності (стор. 53-54 дисерт. роб.);

Отримало подальший розвиток теоретико-прикладні засади розроблення і вибору стратегії реалізації безпекового механізму, особливістю якого є поєднання теоретичних засад створення стратегії із практичними аспектами здійснення безпекової діяльності в умовах українських промислових підприємств (стор. 158-161 дисерт. роб.). Це забезпечило створення матриці, застосування якої формує в суб'єктів безпеки цілісне уявлення про умови досягнення цілей стосовно забезпечення потрібного рівня конкурентоспроможності (стор. 167-168 дисерт. роб.).

Отже, сформульовані належним чином положення наукової новизни характеризуються високим рівнем обґрунтованості. Розроблені дисертантом підходи, моделі та стратегії спрямовані на реалізацію безпекового механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Форма викладу дисертаційного матеріалу, наукових положень, висновків і рекомендацій розрахована на легке сприйняття читачем. Максимально обмежено використання складно підрядних речень, що перешкоджають однозначній інтерпретації авторської позиції, а технічна термінологія використовується в достатній кількості. Дисертації притаманна неоднозначність, послідовність і точність викладу фактів, що робить її цікавим читанням. Кількість додатків, їх повнота та організація свідчать про велику

кількість розрахунків, зроблених для обґрунтування основних положень роботи.

ЗНАЧИМІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЛЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ

Отримані автором результати мають і значне прикладне значення та полягають у розробці науково-прикладних положень, що дозволяють забезпечити реалізацію безпекового механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Практичне втілення отримав і запропонований дисертантом напрям вибору стратегії реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. Загалом, безпековий механізм вимагає системного підходу та активної участі керівництва компанії, працівників та зацікавлених сторін для того, щоб успішно протистояти викликам воєнного стану та забезпечити стійкість і конкурентоспроможність підприємства.

Важливу роль у реалізації безпекового механізму відіграє обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендації щодо підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства.

Основні рекомендації та розробки дисертаційної роботи отримали схвалену позитивну оцінку і впроваджені в організаціях (установах, підприємствах), що підтверджено відповідними довідками, а саме у діяльність:

ПАТ «Концерн-Електрон» (довідка про впровадження №4/4482022 року),

ТзДВ Страхова компанія ГАРДІАН (акт про впровадження від 02.08.2023),

ТзОВ Веста Енерджі (акт про впровадження № 24.07-1 від 24.07.2023).

Окремі результати дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес Львівського державного університету внутрішніх справ (акт про впровадження № 45 від 26.10.2022).

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ ВИСНОВКІВ І ПРОПОЗИЦІЙ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ДИСЕРТАЦІЇ РОБОТАХ

Публікації Щадила Максима Ігоровича відображають основний зміст дисертаційної роботи. За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, що дають автору право на публічний захист дисертації. Щадило М. І. опублікував 5 фахових статей у виданнях, що включені до переліку наукових фахових видань категорії Б України та є автором (співавтором) 7 тез, які опубліковано за результатами участі у міжнародних конференцій.

ОЦІНКА ЗМІСТУ ДИСЕРТАЦІЇ

Структура і зміст дисертаційного дослідження Щадила М.І. є досить вдалими. Аналіз змісту анотації підтверджує основні положення тексту дисертації. Анотацію, а також текст дисертації оформлено згідно вимог встановлених МОН України, що відображає її структуру та логіку викладення матеріалу, в тому числі елементів наукової новизни. Загалом робота виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності.

ЗАУВАЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Представлена Щадилом Максимом Ігоровичем дисертація є самостійним дослідженням, являє собою кваліфікаційну наукову роботу. Вона носить завершений характер, містить наукову новизну, має теоретичну і практичну цінність. Проте варто відзначити і деякі дискусійні положення та зауваження:

1. Автором розробленні науково-методичних рекомендацій щодо формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та сформований безпековий механізм протидії загрозам підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства в умовах воєнного стану (стор. 153-154 дисерт. роб), який враховує внутрішні та зовнішні загрози конкурентоспроможності промислового підприємства в умовах воєнного стану (стор. 145-152 дисерт. роб) та базою для формування

своєї подальшої стратегії. Проте авторові доцільно було б також врахувати внутрішні та зовнішні ризики, які впливають на рівень конкурентоспроможності промислового підприємства, оскільки саме ризик є результатом впливу загроз на рівень конкурентоспроможності. При цьому ризики можуть мати як негативний так і позитивний вплив на безпекову діяльність підприємства.

2. Вивчаючи загрози конкурентоспроможності промислового підприємства в умовах воєнного стану (стор. 142-143), надаючи кожній з них математичний ідентифікатор автор вказує на можливі зв'язки між ними (сто. 144). При цьому потребує уточнення, які з цих загроз можуть мати найбільший та найменший вплив на безпекову діяльність підприємства, сформувавши при цьому так званий «рейтинг важливості впливу».

3. У цілому не заперечуючи структуру базової платформи дослідження безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства (стор. 52-53 дисерт. роб.) та дослідження сутності понять: «безпековий механізм», «механізм», «безпека», «безпека підприємства», «безпекова діяльність», які враховані автором при формуванні умов для формуванні стратегічних конкурентних переваг підприємства у роботі бракує аргументації та обґрунтування сутності понять «безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності», який вже має практичну реалізацію та є основою теоретико-прикладних засад реалізації безпекового механізму.

4. У другому розділі «Аналітичне підґрунтя формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» проведено аналіз розвитку промислових підприємств, який є досить ґрунтовним та детальним, проте, на мою думку, потребує уточнення розподіл промислових підприємств за областями з метою чіткого розуміння регіонального розподілу та виявлення пріоритетних промислових регіонів.

5. Для оцінювання рівня конкурентоспроможності промислового підприємства (стор. 97-98 дисерт. роб) автор використовує експертний аналіз, вказуючи, що «головна мета такого аналізу було визначити порогові значення

та «вагомість» кожного показника для оцінювання рівня конкурентоспроможності промислового підприємства України», проте є недостатньо зрозуміли, що лягло в основу визначення вагомості досліджуваних показників.

6. Автором детально проведений аналіз інтегрального показника оцінки рівня конкурентоспроможності ПАТ «Верхньодніпровський машинобудівний завод», ПАТ «Золотоніський машинобудівний завод», ПАТ «Калинівський машинобудівний завод» (стор. 100-108 дисерт. роб.) Проте робота виграє б, якщо б автор вказав на причини, які впливають на рівень конкурентоспроможності досліджуваних підприємств, особливо у період воєнного стану. Робота була б ґрунтовнішою, якби автор показав фінансові показники діяльності досліджуваних підприємств, їх динаміку та вплив російсько-української війни на їх розвиток/занепад.

7. Можна погодитися із викладеним автором теоретико-прикладними засадами розроблення і вибору стратегії реалізації безпекового механізму (стор. 165-168 дисерт. роб.). Проте автором не враховано чинники, які впливають на вибір стратегії, приміром, територіальну розміщеність підприємства, логістичне забезпечення комплектуючих матеріалів, вплив воєнного стану на використання пропонованих стратегій та ін.

В цілому зазначені зауваження хоча і дещо знижують рівень дослідження, однак істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ВІДПОВІДНІСТЬ РОБОТИ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ ДО ДИСЕРТАЦІЇ, ЩО ПОДАЮТЬСЯ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Опонована дисертаційна робота Щадила М.І. є завершеним науковим дослідженням, яке виконано вчасно та на актуальну тему. Дисертація містить наукову новизну, має теоретичну та практичну цінність, достатньо аргументована. Робота побудована логічно, викладена літературною мовою та оформлена відповідно норм, положень та правил дисертації, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Зміст дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та відбиває логіку дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в роботі, достатньо обґрунтовані та підкріплені результатами аналізу значної кількості наукових джерел, інформацією щодо діяльності промислових підприємств України. Поставлену мету дисертації – наукове обґрунтування теоретико-методичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства – досягнуто, завдання виконано, тему розкрито.

У цілому дисертація Щадила Максима Ігоровича на тему «Безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» за змістом відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р., Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017р. та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р, а автор - Щадило Максим Ігорович заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

**д.е.н., проф.,
професор кафедри маркетингу і логістики
Національного університету
«Львівська політехніка»**

Олена Бочко

